Makine Öğrenmesi

Giriş

İlker Birbil ve Utku Karaca

Erasmus Üniversitesi Rotterdam

İstanbul'da Makine Öğrenmesi

27 Ocak – 2 Şubat, 2020

Veri Tabanı

Veri Analitiği

Veri Analizi

Veri İşleme

Büyük Veri

Veri Bilimi

İstatistik – Analiz – Optimizasyon – Bilgisayar Bilimleri - Programlama

Makine Öğrenmesi - Yapay Öğrenme

Kitap

"An Introduction to Statistical Learning – with Applications in R," G. James, D. Witten, T. Hastie, R. Tibshirani. Yedinci baskı, Springer, New York, 2013. (www)

Altyapı

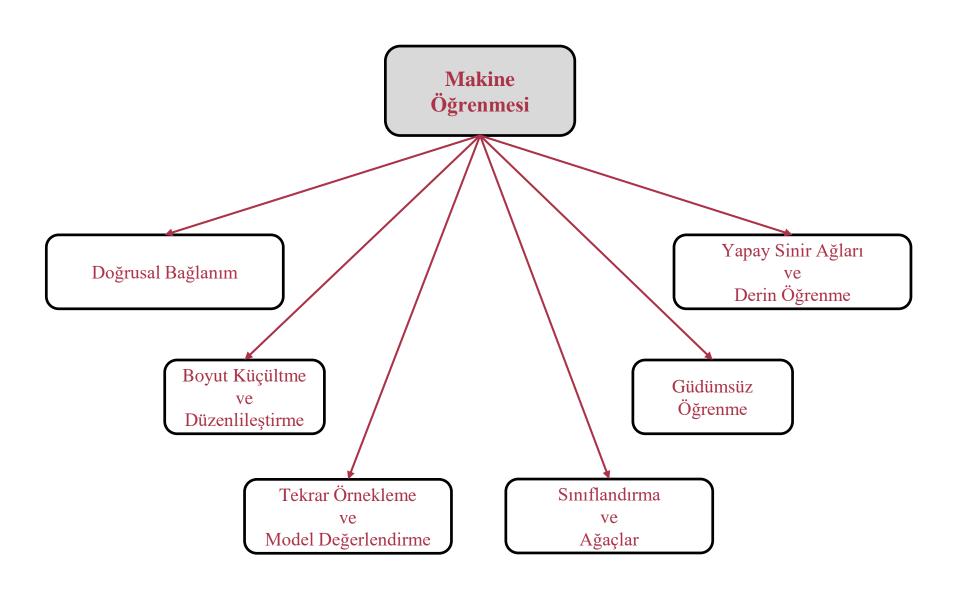
Lineer cebir: Vektörler, matrisler, ters alma, özdeğerler, vb.

Olasılık: Rassal değişkenler, beklenen değer, varyans, vb.

Analiz: Türev ve integral alma, minimum-maksimum vb.

Ders Malzemeleri

https://github.com/sibirbil/IMO2020

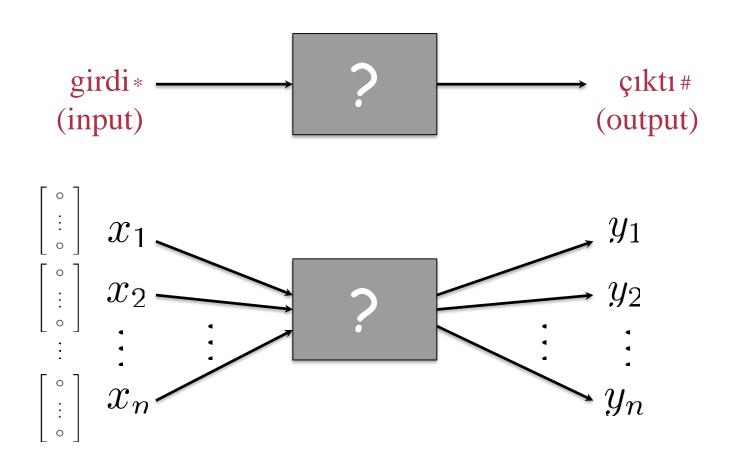

Dersin sonunda

- Temel yöntemlerin kavranması
- Model kurma ve çözmenin anlaşılması
- Sonuçların incelenmesi ve yorumlanması

Ders sonrası

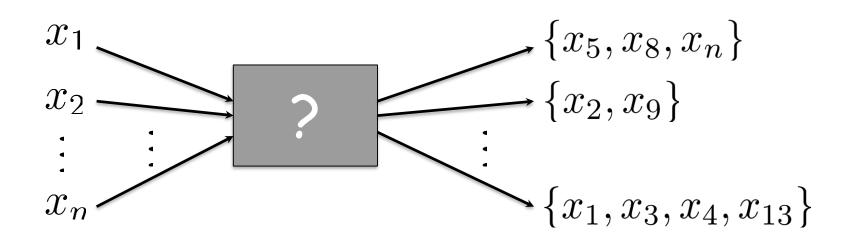
- Kuramsal çalışmalarda derinleşme
- Farklı uygulamalar ile boğuşma
- Eksik konular: pekiştirmeli öğrenme (reinforcement learning), yarı-güdümlü öğrenme (semi-supervised learning), Bayesci öğrenme, ...

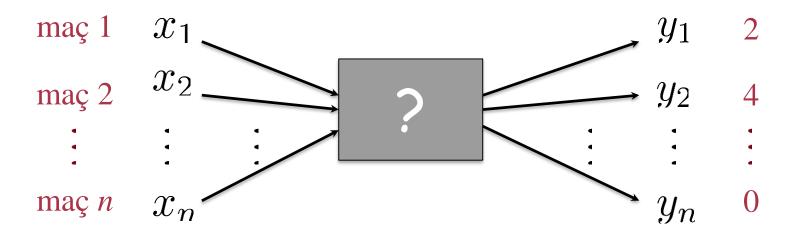
^{*} bağımsız değişken (independent variable); kestirici (predictor)

[#] bağımlı değişken (dependent variable); hedef değer (target value)

toplam gol

$$x_i = \begin{bmatrix} 34\\27\\1\\0 \end{bmatrix}$$

öznitelikler

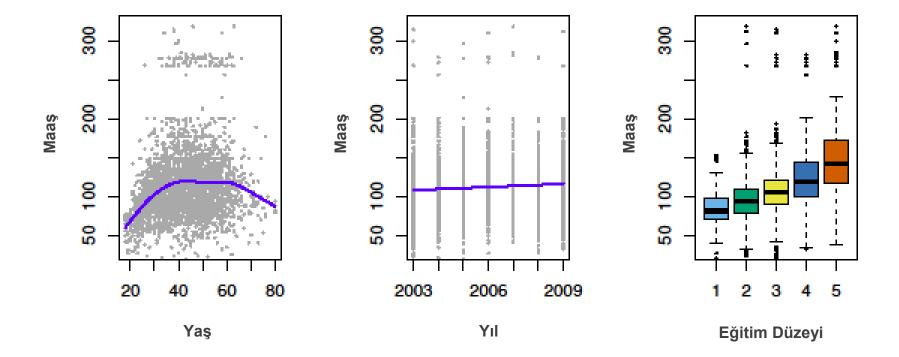
attıkları gol yedikleri gol

hava durumu: (0) yağmurlu, (1) güneşli

moral: (-2) kötü, (0) normal, (2) bomba

$$x_i = \begin{bmatrix} 34 \\ 27 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{attıkları gol} & \text{sayısal değişkenler} \\ \text{yedikleri gol} & (\text{numerical variables}) \end{bmatrix}$$

$$yağmurlu, güneşli & \text{kategorik değişkenler*} \\ \text{kötü, normal, bomba} & (\text{categorical variables}) \end{bmatrix}$$

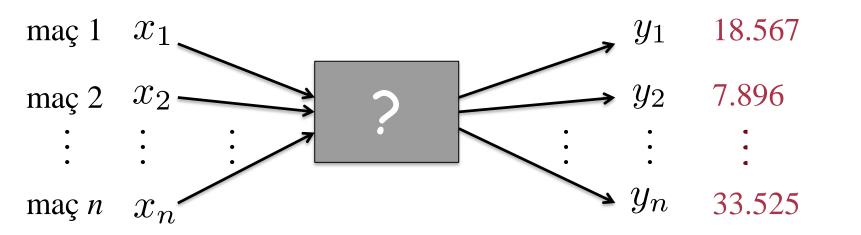

Güdümlü Öğrenme (Supervised Learning)

izleyici sayısı

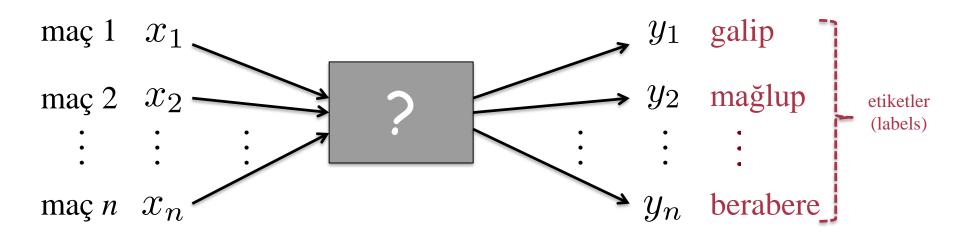

bağlanım (regression)

eğitim verisi $\{(x_i,y_i):1,\ldots,n\}$

Güdümlü Öğrenme (Supervised Learning)

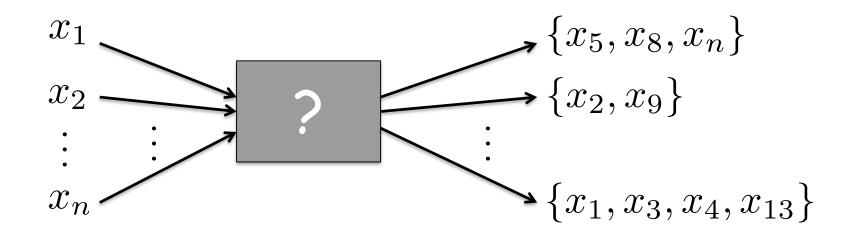

sınıflandırma (classification)

```
eğitim verisi\{(x_i,y_i):1,\ldots,n\}
```

Güdümsüz Öğrenme (Unsupervised Learning)

eğitim verisi $\{x_i:1,\ldots,n\}$

Güdümlü öğrenme

$$\{(x_i, y_i) : i = 1, \dots, n\}$$

- Resimlerden yüz tanıma
- Hasta bilgilerinden teşhis önerme
- Sayfa ziyaretlerinden harcama tahmini

... yaklaşıklama (approximation)

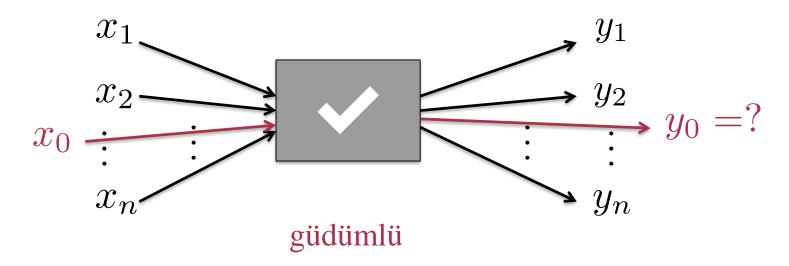
Güdümsüz öğrenme

$$\{x_i: i=1,\ldots,n\}$$

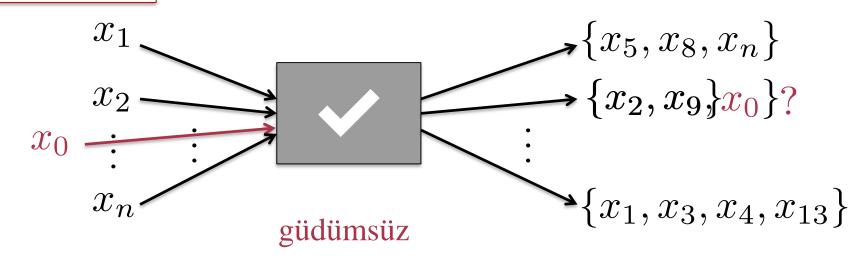
- Alışveriş miktarlarına göre müşteri gruplama (segmentasyon)
- Hesap hareketleri ile yolsuzluk tahmini
- Öznitelik sayısını azaltma

... betimleme (description)

(x_0,y_0) : test verisi

x_0 : test verisi

Tahmin (prediction)

$$x_0 = \begin{bmatrix} \circ \\ \vdots \\ \circ \end{bmatrix} \longrightarrow y_0 = ?$$

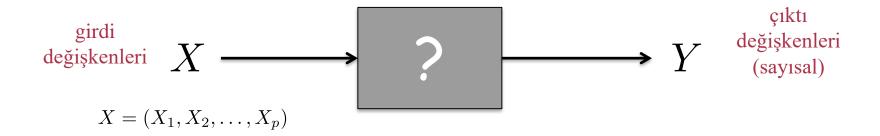
Ne?

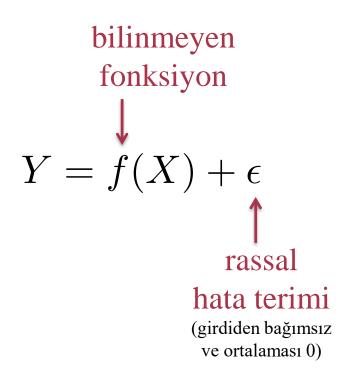
Çıkarım (inference)

$$x_0 = \begin{vmatrix} \bullet \\ \vdots \\ \bullet \end{vmatrix} \xrightarrow{?} y_0$$

Nasıl?

BAĞLANIM

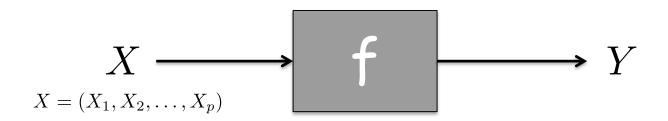
$$Y = f(X) + \epsilon \xrightarrow{\text{yaklaşık?}} \hat{Y} = \hat{f}(X)$$

$$Y - \hat{Y} = ?$$

 \hat{f}, X sabit

$$\mathbb{E}(Y-\hat{Y})^2 = \underbrace{\left(f(X) - \hat{f}(X)\right)^2}_{\text{bir şey yapılabilir}} + \underbrace{\operatorname{Var}(\epsilon)}_{\text{sansımız yok}}$$
 (yöntem/model)

Parametrik Yöntemler (Parametric Methods)

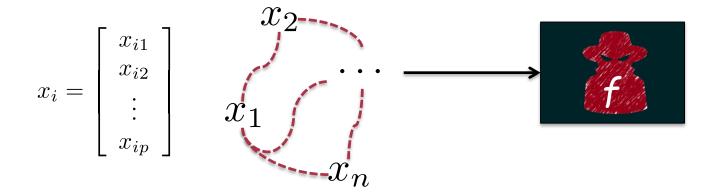

Doğrusal Model (varsayım)

$$f(X) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p$$

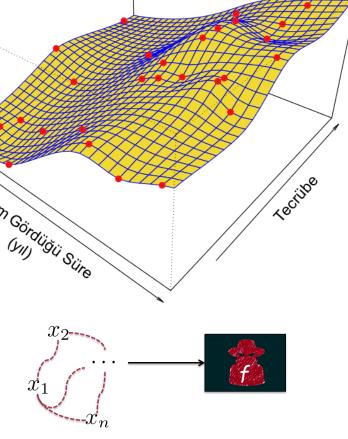
Parametrik Olmayan Yöntemler (Non-parametric Methods)

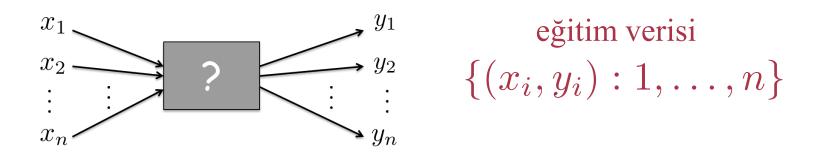

Parametrik Yöntem Parametrik Olmayan Yöntem (spline) (doğrusal model) Maaş Maaş **Lecribe** Eğitim Gördüğü Süre Eğitim Gördüğü Süre

$$f(X) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p$$

$$Y = f(X) + \epsilon$$
 yaklaşık? $\hat{Y} = \hat{f}(X)$

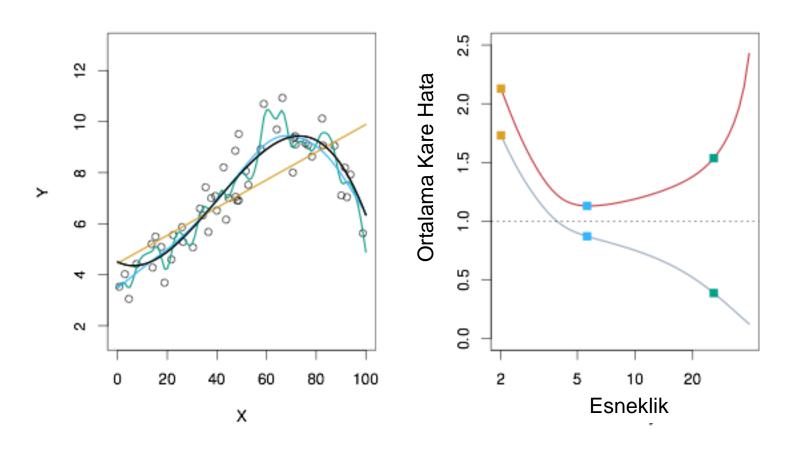

Eğitim Verisi Ortalama Kare Hata (Mean Square Error)

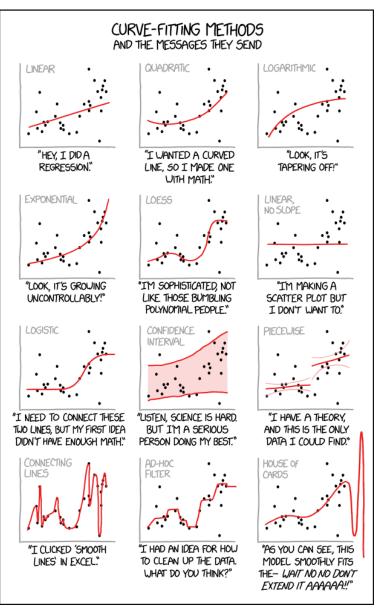
$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^{n} (y_i - \hat{f}(x_i))^2$$

 (x_0, y_0) : test verisi ???

$$\mathbb{E}(Y - \hat{Y})^2 = (f(X) - \hat{f}(X))^2 + \operatorname{Var}(\epsilon)$$

aşırı öğrenme (overfitting)

(kaynak)

Test verisinin beklenen ortalama kare hatası:

$$\mathbb{E}(y_{0} - \hat{f}(x_{0}))^{2} = \mathbb{E}\left(\left(f(x_{0}) + \epsilon - \hat{f}(x_{0})\right)^{2}\right)$$

$$= \mathbb{E}\left(\left(f(x_{0})\right)^{2} + 2\epsilon f(x_{0}) + \epsilon^{2} - 2(f(x_{0}) + \epsilon)\hat{f}(x_{0}) + (\hat{f}(x_{0}))^{2}\right)$$

$$= \mathbb{E}\left(\left(f(x_{0})\right)^{2}\right) + 2\mathbb{E}\left(\epsilon f(x_{0})\right) - 2\mathbb{E}\left(f(x_{0})\hat{f}(x_{0})\right) + \mathbb{E}\left(\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2}\right) + \text{Var}(\epsilon)$$

$$= (f(x_{0}))^{2} - 2f(x_{0})\mathbb{E}\left(\hat{f}(x_{0})\right) + \mathbb{E}\left(\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2}\right) + \text{Var}(\epsilon) + \mathbb{E}\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2} - \mathbb{E}\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2}$$

$$= \mathbb{E}\left(\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2}\right) - \mathbb{E}\left(\hat{f}(x_{0})\right)^{2} + \left(\mathbb{E}(\hat{f}(x_{0})) - f(x_{0})\right)^{2} + \text{Var}(\epsilon)$$

$$\text{Varyans} \qquad \text{Yanlılık}$$

$$(\text{variance}) \qquad (\text{bias})$$

Test verisinin beklenen ortalama kare hatası:

$$\mathbb{E}(y_0 - \hat{f}(x_0))^2 = \dots$$

$$= \mathbb{E}((\hat{f}(x_0))^2) - \mathbb{E}(\hat{f}(x_0))^2 + (\mathbb{E}(\hat{f}(x_0)) - f(x_0))^2 + \operatorname{Var}(\epsilon)$$

$$= \operatorname{Var}(\hat{f}(x_0)) + (\operatorname{Bias}(\hat{f}(x_0)))^2 + \operatorname{Var}(\epsilon)$$

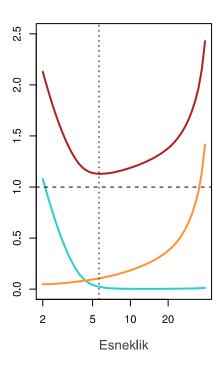
Kabaca:

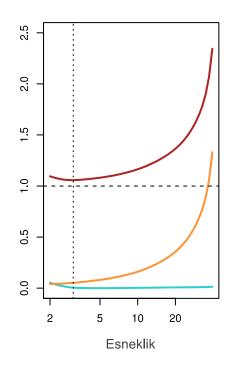

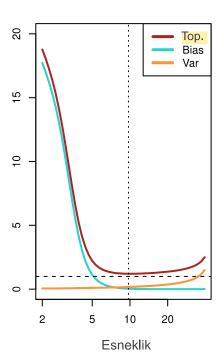

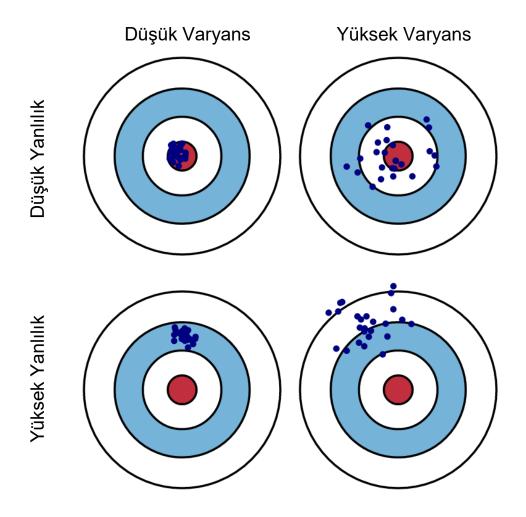

$$\mathbb{E}(y_0 - \hat{f}(x_0))^2 = \frac{\operatorname{Var}(\hat{f}(x_0))}{\operatorname{Var}(\hat{f}(x_0))} + \left(\operatorname{Bias}(\hat{f}(x_0))\right)^2 + \operatorname{Var}(\epsilon)$$

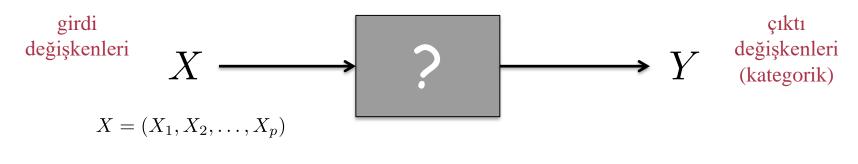

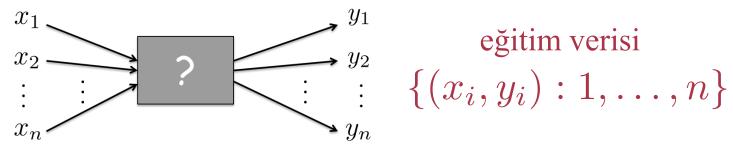

SINIFLANDIRMA

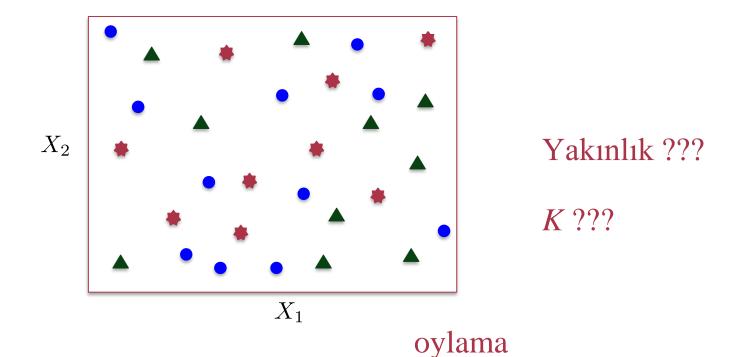

Eğitim Verisi Hata Oranı

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^{n} I(y_i \neq \hat{y}_i)$$

 (x_0, y_0) : test verisi ???

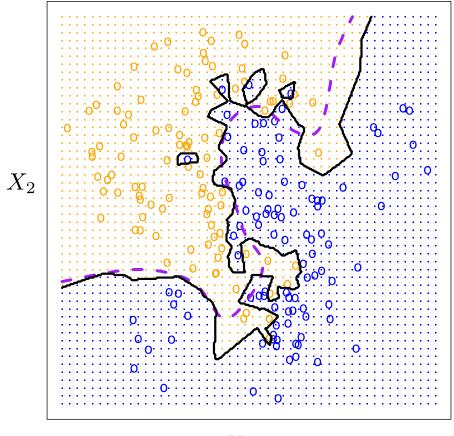
K - En Yakın Komşu (KEYK)

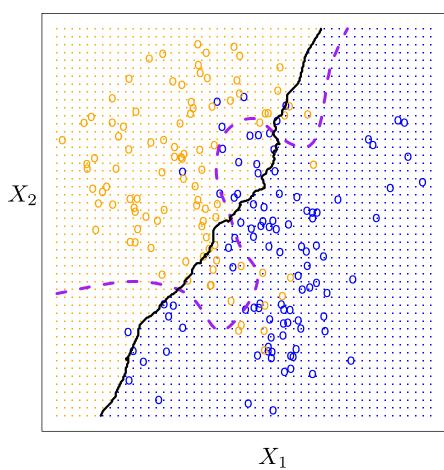

$$\mathbb{P}(Y = j | X = x_0) = \frac{1}{K} \sum_{i \in \mathcal{N}_0} I(y_i = j)$$
$$|\mathcal{N}_0| = K$$

$$K = 1$$

$$K = 100$$

 X_1

Bağlanım

X, Y rassal: f(X) = ?

$$\mathbb{E}((Y - f(X))^{2}) = \mathbb{E}(\mathbb{E}((Y - f(X))^{2} \mid X))$$

$$f(x) = \arg\min_{u} \underbrace{\mathbb{E}((Y - u)^{2} \mid X = x)}_{h(u)}$$

$$\frac{\partial h(u)}{\partial u} = 2u - 2\mathbb{E}(Y \mid X = x) = 0 \implies f(x) = \mathbb{E}(Y \mid X = x)$$

$$f(x_{0}) = \mathbb{E}(Y \mid X = x_{0})$$

$$\hat{f}(x_0) = \frac{1}{K} \sum_{i \in \mathcal{N}_0} y_i$$

Bağlanıma KEYK yaklaşıklığı

Sınıflandırma

 $X, Y \text{ rassal: } \hat{Y}(X) = ?$

$$\mathbb{E}(I(Y \neq \hat{Y}(X))) = \mathbb{E}(\mathbb{E}(I(Y \neq \hat{Y}(X)) \mid X))$$

$$\hat{Y}(x) = \arg\min_{j} \ \mathbb{E}(I(Y \neq j) \mid X = x)$$

$$= \arg\min_{j} \ \sum_{k} I(k \neq j) \mathbb{P}(Y = k | X = x)$$

$$= \arg\min_{j} \ (1 - \mathbb{P}(Y = j | X = x))$$

$$= \arg\max_{j} \ \mathbb{P}(Y = j | X = x)$$

Bayes Sınıflandırıcısı (classifier)

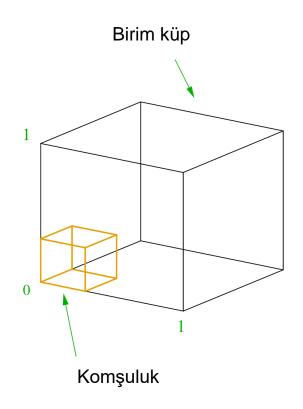
(kaynak)

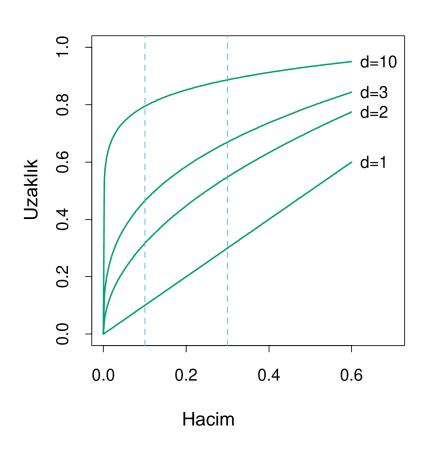
$$\hat{y}_0 = \max_j \ \mathbb{P}(Y = j | X = x_0)$$

Bayes Hata Oranı

$$\mathbb{E}\left(1 - \max_{j} \ \mathbb{P}(Y = j|X)\right) = 1 - \mathbb{E}\left(\max_{j} \ \mathbb{P}(Y = j|X)\right)$$

Boyutluluk Belası (Curse of Dimensionality)

*

^{*} The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction, T. Hastie, R. Tibshirani ve J. Friedman, İkinci Basım, Springer, 2009, sf 23.

Özet

- Bağlanım ve sınıflandırma
- Güdümlü-güdümsüz Öğrenim
- Fonsiyon yaklaşıklama, parametrik olan ve olmayan yöntemler
- Eğitim ve test hataları
- Varyans Yanlılık
- Bayes Sınıflandırıcısı ve K En Yakın Komşu yöntemi
- Boyutluluk belası